

Rapport 2007:59 R

Nationellt kvalitetssäkrings- system för perioden 2007–2012

Reviderad 2007-12-11

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Nationellt kvalitetssäkringssystem för perioden 2007–2012

Utgiven av Högskoleverket 2007

Högskoleverkets rapportserie 2007:59 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Clas-Uno Frykholm**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, december 2007

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Förord	5
Bakgrund och utgångspunkter	7
Bakgrund	7
Internationell utveckling	7
Behov av förändringar	8
Sammanfattning – utgångspunkter för det nya systemet	9
Kvalitetssäkringssystemets uppbyggnad	11
Granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete	11
Utbildningsutvärderingar	12
Examensrättsprövningar	14
Tematiska utvärderingar och tematiska studier	15
Utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer	16
Systemets syften och inre struktur	17
Kvalitetssäkringssystemets genomförande	19
Tidsplan 19	
Uppföljning	20
Bilagor	21
Bilaga 1: Bedömningsgrunder vid utvärdering av lärosätenas kvalitetsarbete	21
Bilaga 2: Aspekter och kriterier vid utbildningsutvärderingar	23
Bilaga 3: Aspekter och kriterier vid examensrättsprövningar	24
Bilaga 4: Den nya examensordningen	26
Bilaga 5: Nyckeltal i utbildningsutvärderingar för generella examina och yrkesexamina	30
Bilaga 6: Tidsplan för granskningar av kvalitetsarbete	31
Bilaga 7: Tidsplan för utbildningsutvärderingar	33
Bilaga 8: Aspekter vid bedömning av framstående utbildningsmiljöer	36
Bilaga 9: Tidsplan för arbetet med framstående utbildningsmiljöer	37

Förord

I föreliggande dokument presenteras den första omarbetade versionen av Högskoleverkets kvalitetssäkringssystem för granskning och utvärdering av högre utbildning under sexårsperioden 2007–2012.

Systemet har utvecklats av Högskoleverkets utvärderingsavdelning i samråd med berörda intressenter. Inledningsvis presenteras bakgrund och utgångspunkter för systemet. Därefter följer en översiktlig presentation av systemets uppbyggnad, de ingående komponenterna, och hur de är relaterade till varandra. Slutligen ges en kortfattad beskrivning av hur systemet kommer att implementeras och följas upp.

I bilagor presenteras de aspekter och kriterier som tillämpas vid granskningarna, liksom planer för systemets genomförande.

Programmet har kompletterats med beskrivningar av procedurer och anvisningar till bedömare och lärosäten. Programmet kommer även fortsättningsvis att vara föremål för kontinuerlig översyn och revidering under sexårsperioden. All dokumentation kring programmet publiceras på Högskoleverkets webbplats.

Det är vår förhoppning att programmet ska bidra till att höja kvaliteten i den högre utbildningen och stimulera till ett aktivt och kreativt förbättringsarbete på samtliga lärosäten.

Anders Flodström

Clas-Uno Frykholm

Bakgrund och utgångspunkter

I utvecklingen av det nya kvalitetssäkringssystemet har ambitionen varit att förena erfarenheterna från det tidigare systemet med nya tankar kring kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling som på senare tid förts fram i olika nationella och internationella sammanhang. Högskoleverket har också lyssnat och tagit till sig synpunkter från departement, lärosäten, studentorganisationer och andra intressenter. Den nya examensordningen som utvecklats som en konsekvens av Bolognaprocessen har självklart varit en viktig utgångspunkt, liksom de ”standards and guidelines” som utarbetats av ENQA.¹

Bakgrund

Högskoleverkets tidigare kvalitetssäkringssystem hade sin tyngdpunkt i ämnes- och programutvärderingar samt examensrättsprövningar, kompletterade med tematiska utvärderingar. Både ämnes- och programutvärderingarna samt examensrättsprövningarna var huvudsakligen inriktade mot att säkra grundläggande kvalitet, medan de tematiska utvärderingarna inriktades mot att beskriva olika kvalitetsaspekter och lyfta fram goda exempel på framgångsrikt kvalitetsarbete.

Kvalitetssäkringssystemet fungerade i många avseenden bra. Ämnes- och programutvärderingarna gav goda nationella bilder av kvaliteten inom olika utbildningsområden, samtidigt som de utbildningar som inte höll god kvalitet identifierades och varnades för indragning av examensrätten. Alla utbildningar som granskades fick återkoppling i form av rekommendationer och förslag till åtgärder för att förbättra sin kvalitet.

Uppföljningar efter tre år visar att nästan alla rekommendationer beaktas och att kvaliteten förbättrats.² Liknande erfarenheter finns från examensrättsprövningarna, där påpekade brister vanligen rättas till inför en förnyad ansökan. De tematiska utvärderingarna har fungerat som kunskapsbas och inspirationskälla för utvecklingen inom viktiga områden.

Internationell utveckling

Inom ramen för Bolognaprocessen har utbildningsministrarna i de anslutna länderna enats om vissa gemensamma riktlinjer för utvärdering och kvalitetssäkring av högre utbildning.³ Till dessa hör bland annat:

-
1. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. ENQA report. ISBN: 952-5539-04-0; ISSN: 1458-1051.
  2. Uppföljning av Högskoleverkets ämnes- och programutvärderingar år 2000 och 2001. Högskoleverket, Högskoleverkets rapportserie 2006:25 R.
  3. Se tidigare refererad rapport i fotnot 1.

- externa granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete
- regelbundet återkommande granskningar av ämnen och program
- formellt godkännande, ackreditering eller certifiering av utbildningar
- en metodik som bygger på självvärdering och extern bedömning
- medverkan av studenter, ämnesexperter och internationella bedömare
- internationellt samarbete och ackreditering av ländernas organ för kvalitetssäkring.

När det gäller de tre första punkterna säger ”ENQA’s standards and guidelines” att man kan ha någon eller några av dessa tre komponenter i kvalitetssäkringssystemet, men de tar inte ställning till hur många eller vilka komponenter som bör ingå. I dokumentet sägs också att man vid utformandet av ett nationellt kvalitetssäkringssystem bör ta hänsyn till hur långt lärosätena själva har kommit med sitt interna kvalitetsarbete. Om lärosätenas interna kvalitetssäkring är väl utvecklad kan den externa kontrollen i motsvarande grad minska.

Internationellt sett har Sverige kommit långt när det gäller kvalitetssäkring av högre utbildning. Högskoleverket uppfyller sedan lång tid tillbaka de uppställda kraven i ”standards and guidelines”, något som bekräftades vid den externa utvärderingen av Högskoleverkets granskningsverksamhet som genomfördes under hösten 2005.⁴

Behov av förändringar

Även om Högskoleverkets uppföljningar har visat att det tidigare systemet fungerat bra, har det ändå funnits skäl att göra förändringar inför nästa granskningsperiod. Den viktigaste förändringen handlar om en tyngdpunktsförskjutning av ansvaret för kvalitetssäkringen. Genom det stora antalet nationella ämnes- och programutvärderingar som genomförts har lärosätena nu en väsentligt bättre beredskap än tidigare att ta ett eget ansvar för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling. Ett ökat ansvar för lärosätena själva ligger också i linje med den internationella utvecklingen.

Ett större ansvar för lärosätena innebär att Högskoleverkets externa granskning av kvaliteten i ämnen och program kan minska. Samtidigt måste staten kunna garantera att en god kvalitet upprätthålls i all högre utbildning. Detta kan uppnås genom att ett mindre antal fördjupade granskningar av ämnen och program görs efter en bedömning av ”risk för att god kvalitet inte upprätthålls” baserad på nyckeltal, uppföljningar och förenklade självvärderingar.⁵ Det finns också ett ökat behov av internationell medverkan i granskningarna. Det är viktigt att vidga perspektiven och jämföra våra kvalitetsbedömningar

---

4. Evaluation of National Agency for Higher Education, Sweden, According to Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. December 2005. Reg. nr 643-1440-05.

5. Det bör påpekas att urvalet av utbildningar för fördjupade granskningar kan göras även av andra skäl.

med dem som görs i andra länder. Det innebär att vissa granskningar bör genomföras med engelska som arbetspråk.

Det finns också skäl att mer än tidigare uppmärksamma verksamheter som håller mycket hög kvalitet. Höskoleverket vill därför mer aktivt stimulera det lokala kvalitetsarbetet genom att inrätta en utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer.

Sammanfattning – utgångspunkter för det nya systemet

Utgångspunkterna för det nya systemet är

- större tyngd på lärosätenas eget kvalitetsarbete
- extern kvalitetskontroll efter riskbedömning
- ökat inslag av internationell medverkan i granskningarna
- utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer.

Kvalitetssäkringssystemets uppbyggnad

Det nya kvalitetssäkringssystemet är uppbyggt av fem olika komponenter som samverkar och stödjer varandra. De ingående komponenterna är

- granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete
- utbildningsutvärderingar
- examensrättsprövningar
- tematiska utvärderingar och tematiska studier
- utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer.

Nedan följer korta sammanfattningar av de olika komponenterna.

Granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete

Granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete har tidigare genomförts i två omgångar under åren 1995–2002. Dessa granskningar genomfördes under en period då lärosätena var i färd med att bygga upp sina egna system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling. Granskningarna var utvecklingsinriktade och utgick från en vision om ”det goda lärosätet”. De var i stor utsträckning inriktade mot den centrala nivån och studier av systemen så som de kom till uttryck i planer och dokument.

Nu förutsätts systemen vara uppbyggda och fungerande sedan en tid tillbaka, vilket innebär att kommande granskningar kan fokuseras mer mot resultat av lärosätenas kvalitetsarbete.

För att få reda på hur väl lärosätets kvalitetsarbete är förankrat i verksamheten och hur det bedrivs i praktiken kommer granskningarna att omfatta även fakultets- och institutionsnivån. Vid varje lärosäte väljs två till sex fördjupningsmiljöer ut. En fördjupningsmiljö kan vara en organisatorisk enhet, till exempel en institution eller motsvarande, ett program, ett huvudområde/ämne eller en miljö som bedriver grund- och/eller forskarutbildning. Det är angeläget att fördjupningsmiljöer, av olika karaktär och på olika organisatoriska nivåer väljs ut. Bibliotek, IT-enheter och administrativa enheter kommer inte att utgöra fördjupningsmiljöer men det är viktigt att bedömargruppen vid platsbesöken även träffar de ansvariga för dessa miljöer. De miljöer som enbart bedriver forskning kommer inte att väljas ut som fördjupningsmiljöer.

Underlag för granskningarna kommer att utgöras av lärosätenas självvärderingar, planer för kvalitetsarbetet, uppföljningar, utvärderingar och annat underlag som bedömargruppen begär in. Fördjupningsmiljöerna ska dessutom lämna in en kort redogörelse för hur kvalitetsarbetet är upplagt och relaterat till lärosätets övergripande kvalitetsarbete.⁶

---

6. Anvisningar för självvärdering vid granskning av lärosätenas kvalitetsarbete återfinns på Högskoleverkets webbplats.

Kvalitetsarbetet kommer att granskas med utgångspunkt från de sju aspekter som rekommenderas i ENQA:s *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*.⁷ Kvalitetsaspekterna kommer inte bara att granskas utifrån planer och dokument, utan även utifrån hur de integreras, realiserats och följs upp i det vardagliga arbetet. Resultatet av kvalitetsarbetet kommer att stå i fokus för utvärderingen.

Samtliga lärosäten kommer att bli granskade under en sexårsperiod. Lärosäten med likartade förutsättningar granskas samma år.⁸ Metodiskt kommer granskningarna att gå till på liknande sätt som tidigare, med extern bedömargrupp, självvärdering, lärosätesbesök och skriftlig rapport.

Bedömargruppen sammanställer en slutrapport där kvalitetsarbetet vid alla lärosäten som granskats under ett visst år beskrivs och bedöms. Slutrapporten innehåller en generell del där gemensamma starka och svaga sidor i kvalitetsarbetet lyfts fram och analyseras. Rapporten innehåller också specifik återkoppling till respektive lärosäte med rekommendationer och förslag till förbättringsåtgärder.

Utifrån bedömargruppens rapport gör Högskoleverket en analys med reflektioner som utmynnar i ett beslut där universitetskanslern ger något av omdömena: *Högskoleverket har förtroende för ... Högskoleverket har begränsat förtroende för ...* eller *Högskoleverket har inte förtroende för kvalitetsarbetet vid lärosätet*. Högskoleverkets omdöme om förtroende grundas på en samlad bedömning, där bedömningen av de olika aspekterna är vägledande.

Att Högskoleverket har förtroende för ett lärosätes kvalitetsarbete innebär att det finns ett bra fungerande system, men även ett sådant system *kan* bli bättre.

Om Högskoleverket har begränsat förtroende för ett lärosätes kvalitetsarbete innebär detta att det finns delar i det befintliga kvalitetsarbetet som fungerar väl, men Högskoleverket anser att vissa områden *bör* förbättras.

I de fall Högskoleverket inte har förtroende för ett lärosätes kvalitetsarbete har Högskoleverket funnit så allvarliga brister att de *måste* åtgärdas. Lärosätet får då ett år på sig att åtgärda de påtalade bristerna.

Utbildningsutvärderingar

I den nya utformningen av utbildningsutvärderingar kommer granskningarna att göras i tre steg. Först kommer Högskoleverket att på basis av underlag från lärosätena ta fram översiktliga nationella bilder över större ämnesområden som beskriver de utbildningar som ska utvärderas ett visst år.

Utifrån dessa nationella bilder görs i nästa steg *ett urval* av enskilda utbildningar. Urvalet baseras på självvärderingar, nyckeltal och annat faktaunderlag. Utbildningar där underlaget indikerar att det kan finnas risk för att god

---

7. Bedömningsgrunder vid utvärdering av lärosätenas kvalitetsarbete återfinns i bilaga 1.

8. Sexårsplan för granskning av lärosätenas kvalitetsarbete återfinns i bilaga 6.

kvalitet inte upprätthålls väljs alltid ut för fördjupad granskning. Utbildningar kan också väljas ut av andra skäl, exempelvis om de har en intressant inriktning, är nyskapande eller förebildliga. Beslut om fördjupade granskningar tas av universitetskanslern efter föredragning av ansvarig projektledare.

Det tredje steget innebär att de utbildningar som valts ut blir föremål för fördjupade granskningar.

Utbildningsutvärderingarna ska även fortsättningsvis genomföras enligt en sexårsplan. I sexårsplanen har förändringar gjorts för att samla innehållsmässigt närliggande utbildningar, vilket underlättar möjligheten att ta fram nationella bilder över större ämnesområden. Samtidigt förbättras förutsättningarna för likvärdig bedömning av utbildningar inom ett större ämnesområde. Det bör också innebära en möjlighet att göra samordningsvinster vid lärosätena, då fakulteterna berörs mer koncentrerat under en begränsad tid.⁹

Den översiktliga granskningen och framtagandet av nationella bilder kommer liksom under föregående utvärderingsperiod att omfatta alla huvudområden och program som leder fram till minst kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen eller en yrkesexamen. Det innebär att samtliga examina i den nya examensordningen, utom högskoleexamen, kommer att utvärderas.

Ett viktigt syfte med de nationella bilderna är att ge information om de utbildningsområden som granskats: var i landet olika utbildningar finns, hur de profileras, hur många studenter och doktorander som finns vid respektive lärosäte, antal lärare och deras utbildningsbakgrund, resurser och infrastruktur, andra förutsättningar av betydelse för utbildningen och en översiktlig bild av kvaliteten i verksamheten.

De nationella bilderna utarbetas av utredare vid Högskoleverket, som till sig knyter ämnesexperter med uppgift att granska utbildningsspecifika frågor. Som underlag för de nationella bilderna används faktauppgifter, nyckeltal och förenklade självvärderingar. Webbenkäter riktade till olika intressenter, exempelvis studenter och lärare, kommer också att användas. Däremot görs inga platsbesök i detta skede. Det är bara de utbildningar som väljs ut för fördjupade granskningar som blir föremål för platsbesök.

Vad som menas med förenklade självvärderingar framgår av de *Anvisningar för självvärdering* som Högskoleverket utarbetat. Förenklingen ligger i att antalet aspekter som granskas har minskat och att kravet på analys av varje kvalitetsaspekt har tagits bort. Däremot ställs väsentligt större krav på kvantitativa uppgifter i självvärderingarna än under den gångna sexårscykeln. De granskade utbildningarna skall i självvärderingarna sammanställa vissa statistiska uppgifter om lärare, studenter, examensarbeten, forskarstuderande och examina i forskarutbildningen. Om möjligt skall data lämnas för en femårsperiod. Dessutom skall aktuella kursplaner och utbildningsplaner bifogas.¹⁰

---

9. Sexårsplan för utbildningsutvärderingar återfinns i bilaga 7.

10. Anvisningar för självvärdering vid utbildningsutvärderingar återfinns på Högskoleverkets hemsida.

Utifrån de kvantitativa uppgifterna kommer Högskoleverket att ta fram de nyckeltal som ska presenteras i de nationella bilderna. Nyckeltalen beskriver lärarkapacitet, lärarkompetens, handledarkapacitet, prestationsgrad och andel tillsvidareanställda i grundutbildningen samt handledarkompetens och genomströmning i forskarutbildningen.¹¹

De förenklade självvärderingarna med tillhörande bilagor utgör också underlag för de fördjupade granskningarna. Dessa kommer metodiskt att göras på liknande sätt som tidigare utbildningsutvärderingar, med externa bedömargrupper och platsbesök. Inför de fördjupade granskningarna kommer bedömargrupperna att ha möjlighet att begära in kompletterande material för att täcka eventuella brister i underlaget.

Aspekterna och kriterierna för bedömning av utbildningarnas kvalitet är allmänt formulerade och inriktade på att specificera områden och generella nivåer som utbildningarna ska uppnå.¹² Inför varje utvärdering kommer de att konkretiseras med utgångspunkt i de utbildningar som ska utvärderas. Det arbetet kommer att göras av de sakkunniga i de bedömargrupper som utses i varje enskilt fall. Det är bara de som har den kunskap och insikt som krävs för detta. Vägledande i det arbetet är den nya examensordningen och de examensmål (*learning outcomes*) som utarbetats inom ramen för Bolognaöverenskommelsen.¹³

På samma sätt som i tidigare system utarbetar bedömargrupperna ett yttrande som ligger till grund för Högskoleverkets ställningstaganden. I de fall där den fördjupade granskningen visar på kvalitetsbrister av allvarlig art kommer Högskoleverket att ifrågasätta lärosätets rätt att utfärda examen. Lärosätet får då ett år på sig att åtgärda de påtalade bristerna. Om så inte sker kan examensrätten dras in.¹⁴

Examensrättsprövningar

Examensrättsprövningar är en viktig del av kvalitetssäkringssystemet. De universitet och högskolor som vill få rätten att utfärda yrkesexamina prövas av Högskoleverket, som även beslutar i frågan. Enskilda utbildningsanordnare ansöker hos regeringen, varefter Högskoleverket prövar ansökan och föreslår ett beslut. På uppdrag av regeringen prövar verket även ansökan om vetenskapsområden och universitetsstatus, varefter regeringen fattar beslut.¹⁵

---

11. Definitioner och underlag för beräkning av nyckeltal framgår av bilaga 5. Motsvarande nyckeltal för de konstnärliga utbildningarna kommer att utarbetas i samarbete med berörda lärosäten senast år 2010.

12. Aspekter och kriterier vid utbildningsutvärderingar återfinns i bilaga 2.

13. En sammanställning av skillnaderna mellan kandidatexamen, magisterexamen och masterexamen i den nya examensordningen redovisas i bilaga 4.

14. Högskoleverket kan självständigt dra in examensrätten när det gäller examina på grundnivå och avancerad nivå. Högskoleverket har uttryckt önskemål om att detta även ska gälla för examina på forskarnivå.

15. Anvisningar för ansökan om examensrätt återfinns på Högskoleverkets webbplats.

Den 1 juli 2007 trädde en ny examensordning i kraft. Generella examina har som följd av Bolognasamarbetet nivågrupperats i grundnivå (högskole- och kandidatexamen), avancerad nivå (magister- och masterexamen) samt forskarnivå (licentiat- och doktorsexamen). Motsvarande examina har införts för de konstnärliga utbildningarna.

Högskoleverket har utarbetat aspekter och kriterier för prövning av examensrätt. Kriterierna är generella. Konkreta kriterier för varje enskild prövning utformas av den bedömargrupp som tillsätts. Den nya examensordningens beskrivningar av examensmålen (*learning outcomes*) ska vara vägledande i detta arbete.¹⁶

Högskolor som saknar examensrätt på forskarnivå ska prövas för att få rätt att utfärda masterexamen. Högskoleverket har utarbetat anvisningar för ansökan om masterexamen samt kvalitetsaspekter och kriterier som utgör grund för sådana prövningar.¹⁷

Utbildning som leder till masterexamen ska ha viss inriktning som varje högskola själv bestämmer och en fördjupning inom ett huvudsakligt område. Av förordningen framgår att Högskoleverket ska pröva om den vetenskapliga miljön inom det område som prövas är av sådan kvalitet och omfattning att lärosätet kan erbjuda utbildning med nära anknytning till utbildning på forskarnivå.

Examensrättsprövningar genomförs på liknande sätt som de fördjupade utbildningsutvärderingarna, med extern bedömargrupp, lärosätesbesök, sakkunnigutlåtande och beslut av universitetskanslern. Av ansökan ska det framgå önskad benämning på examen i form av för- eller efterled som anger examens inriktning. Ansökningarna prövas löpande efterhand som de kommer in. Ansökningar som kommit in senast den 15 oktober prövas om möjligt inom samma läsår.

Tematiska utvärderingar och tematiska studier

För att belysa mer generella kvalitetsaspekter har Högskoleverket genomfört ett antal tematiska utvärderingar av områden som är centrala för kvaliteten inom högre utbildning. De teman som hittills granskats är jämställdhet, studentinflytande, mångfald, samverkan och internationalisering samt lärosätets studentstödande verksamhet.

Syftet med dessa utvärderingar har varit att ge en nationell bild av hur arbetet med en viss kvalitetsaspekt bedrivs. En sådan nationell bild, där verksamheten vid samtliga lärosäten granskas samtidigt, ger också möjlighet att göra

---

16. Aspekter och kriterier vid examensrättsprövningar återfinns i bilaga 3.

17. Anvisningar för ansökan om masterexamen och de sakkunnigas konkretisering av aspekterna och kriterierna framgår av Högskoleverkets rapport *Prövning av masterexamensrätt 2007* (Högskoleverkets rapportserie 2007:46R). Anvisningarna återfinns även på Högskoleverkets webbplats.

jämförelser och lyfta fram goda exempel. Tanken är att utvärderingarna ska vara inspirerande och fungera kvalitetsdrivande för andra lärosäten.

Erfarenheterna från de tematiska utvärderingarna är goda, och de bör fortsätta. Utvärderingarna har emellertid varit översiktliga och haft en tyngdpunkt i beskrivning och värdering, men mindre i fördjupning, analys och förklaring.

Vi ser ett ökande behov av tematiska studier där syftet är att ta fram fördjupad kunskap om olika företeelser inom högre utbildning i Sverige. Tre sådana tematiska studier har genomförts där externa forskare engagerats för att i samarbete med Högskoleverket studera frågor av betydelse för kvaliteten i utbildningen. Inom ramen för dessa projekt jämfördes examinationsformer, examensarbeten och forskningsanknytning vid olika utbildningar på olika lärosäten. Det finns många exempel på andra områden som vore intressanta att belysa. För närvarande pågår en tematisk studie om lärarnas arbetssituation och det akademiska ledarskapet. Det pågår också en tematisk studie om förkunskaper och kravnivåer i högre utbildning.

Tematiska studier ska ses som en integrerad del av kvalitetssäkringssystemet, där resultat från lärosätesgranskningar eller utbildningsutvärderingar kan följas upp med fördjupande studier. Tematiska studier kan också initieras på andra sätt, exempelvis genom frågor som väcks av departement, lärosäten, studenter, avnämare eller andra intressenter.

Utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer

Merparten av de tidigare presenterade komponenterna i systemet är inriktade mot kontroll av kvalitet med fokus på en lägsta acceptabel nivå. Det finns få drivkrafter för utbildningsmiljöer som redan håller en hög kvalitet att förbättra sig ytterligare. Det är det främsta motivet för att införa en utmärkelse till framstående utbildningsmiljöer.

Att på nationell nivå utse framstående utbildningsmiljöer är nytt för Sverige, men flera andra nordiska och europeiska länder har redan sådana utmärkelser, bland andra Norge, Finland och England.

Syftet med att utse framstående utbildningsmiljöer är att stimulera till kvalitetsutveckling och inspirera andra genom att lyfta fram goda exempel. En viktig del i detta – kanske viktigare än utmärkelsen i sig – är den process som kommer till stånd på lärosätenivå och den genomlysning av verksamheten som sker i samband med ansökan. Den externa bedömargruppens återkoppling och den goda publicitet som det innebär att få utmärkelsen är naturligtvis också viktiga inslag.

Ansökan är frivillig, och lärosätena får själva avgöra vilka utbildningsmiljöer som de vill föra fram som särskilt framstående. Miljön kan vara en enhet, en institution, en avdelning, en centrumbildning eller ett organisatoriskt samarbete mellan olika enheter. Miljön ska bedriva utbildning på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå.

De utbildningsmiljöer som ansöker om utmärkelsen ska lämna in en redovisning där de på ett övertygande sätt beskriver och analyserar sin verksamhet, och hur den gagnar studenternas lärande. De måste också på ett övertygande sätt visa på resultaten av verksamheten, och på vilka sätt dessa resultat är särskilt framstående. Som vägledning till denna redovisning har Höskoleverket utarbetat ett antal aspekter utifrån vilka verksamheten kommer att bedömas.¹⁸ För att inte i förväg begränsa möjligheterna att söka utmärkelsen har Höskoleverket valt att lägga dessa på en generell nivå. Höskoleverket utgår från att en framstående utbildningsmiljö har lokala lärandemål och tydligt formulerade kriterier för måluppfyllelsen av dessa. Utöver de generella aspekterna ska lärosätena även redovisa och analysera de egna förutsättningarna samt kriterier och måluppfyllelse för utbildningsmiljöns lokala lärandemål.

Bedömningen görs av en högt kvalificerad, internationellt sammansatt grupp sakkunniga som är särskilt insatta i frågor som gäller framstående utbildningsmiljöer. De miljöer som utifrån sin ansökan bedöms ha möjligheter att få utmärkelsen kommer att besökas. Kraven för att få utmärkelsen kommer att vara högt ställda. Vi räknar med att endast ett fåtal miljöer kan komma i fråga för utmärkelsen varje år.

Systemets syften och inre struktur

Övergripande syften

Kvalitetssäkringssystemet är tänkt att fungera som ett sammanhållet system där de olika komponenterna samverkar och stödjer varandra.

De tre huvudsyftena med Höskoleverkets granskningar – kontroll, utveckling och information – kvarstår, men syftena har olika tyngdpunkt i olika delar av systemet.

Granskningarna av lärosätenas kvalitetsarbete, som tidigare huvudsakligen varit inriktade mot utveckling, får nu också ett inslag av kontroll med fastlagda aspekter och bedömningskriterier. Utbildningsutvärderingarnas nationella bilder har främst ett informationssyfte, medan de fördjupade granskningarna är mer inriktade mot kontroll. Examensrättsprövningarna har alltid haft ett tydligt kontrollsyfte, men är indirekt starkt utvecklingsdrivande i de fall där kvalitetskraven inte fylls. De tematiska studierna har i första hand ett informationssyfte, men leder indirekt till kvalitetsutveckling. Utvecklingssyftet kommer tydligast fram i utmärkelsen till framstående utbildningsmiljöer.

Omfattning och tyngdpunkter

De olika komponenterna varierar i omfattning. Utbildningsutvärderingar – som i sin tidigare form (ämnes- och programutvärderingar) upptagit cirka 80 procent av den tid och de resurser som Höskoleverket avsatt för utvärdering

---

18. Aspekter vid bedömning av framstående utbildningsmiljöer framgår av bilaga 8.

– kommer att minska till ungefär hälften, men de kommer fortfarande att vara den största komponenten i det nya systemet. Det utrymme som frigörs kommer bland annat att användas till granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete, som vi räknar med kommer att ta cirka 30 procent av våra resurser i anspråk. Cirka 15 procent av resurserna avsätts till examensrättsprövningar¹⁹, medan 10 procent avsätts för tematiska studier. Utmärkelsen till framstående utbildningsmiljöer blir den minsta komponenten i systemet. Vi räknar initialt med att avsätta cirka 5 procent av våra resurser för detta ändamål.

Samverkan mellan olika komponenter

Genom samverkan mellan olika komponenter i systemet kan vissa synergieffekter uppnås. Mer generella kvalitetsaspekter som jämställdhet, bildning, samverkan och internationalisering kan med fördel belysas i granskningarna av lärosätenas kvalitetsarbete eller i tematiska utvärderingar. Styrnings- och ledningsfrågor, som är centrala i lärosätetsgranskningarna, kan bidra till förståelsen av resultat som framkommer i utbildningsutvärderingar.

I de fall där utbildningsutvärderingar visar att god kvalitet ej kunnat upprätthållas vid ett visst lärosäte, kan man i samband med lärosätetsgranskningen ställa frågor om huruvida detta uppdragats av lärosätets eget kvalitetssäkringssystem och vad det i så fall föranlett för åtgärder från lärosätets sida. På motsvarande sätt kan man se om det finns något samband mellan framstående utbildningsmiljöer och ett bra kvalitetsarbete. Tematiska studier kan belysa och fördjupa kunskapen om olika företeelser och resultat som framkommer i andra utvärderingar.

En ambition med det nya kvalitetssäkringssystemet är att få en djupare förståelse av kvalitetsarbetets förutsättningar, processer och resultat.

---

19. Det kan initialt behövas väsentligt större resurser för detta ändamål, om det blir en stor anstormning av ansökningar om rätt att utfärda masterexamina, men vi räknar med att situationen ska stabiliseras efter något eller några år.

Kvalitetssäkringssystemets genomförande

Tidsplan

Det nuvarande kvalitetssäkringssystemet har successivt fasats ut under våren 2007, samtidigt som delar av det nya systemet fasats in.

Under de kommande åren fram till och med 2012 granskas kvalitetsarbetet vid sex till nio lärosäten per år enligt en fastlagd plan. I planen är lärosätena indelade så att lärosäten med likartade förutsättningar granskas samma år. Upptaktsmöte med den första omgången lärosäten äger rum i februari 2008.²⁰

Även utbildningsutvärderingar genomförs enligt en sexårsplan. Planen är strukturerad så att innehållsmässigt närbeliggande utbildningar granskas samma år. Genom att samla utbildningar i områden under de olika åren skapas också viss beredskap för att kunna utvärdera nya bredare masterprogram som kan komma att utformas till följd av den nya examensordningen.²¹

Granskningarna av utbildningar inleds med upptaktsmöten med berörda utbildningsanordnare hösten 2007. Därefter följer institutionernas självvärderingsarbete, som avslutas under våren 2008. Framtagandet av de första nationella bilderna sker under hösten 2008. Det innebär att de första fördjupade granskningarna av utbildningar påbörjas under våren 2009, samtidigt som nya nationella bilder för den andra omgången utarbetas. En fullständig utvärdering av samtliga utbildningar enligt det nya systemet kommer därmed inte att vara avslutad förrän 2014.

Förskjutningen av utbildningsutvärderingarna har gjorts för att skapa utrymme för den stora mängden av ansökningar om rätten att utfärda masterexamen som vi förutser kommer att komma in under periodens första två år.

Noteras bör att lärarutbildningen granskas i särskild ordning enligt tidigare beslut. Utvärderingen av lärarutbildningen sker enligt den gamla modellen med upptaktsmöte i februari 2007, självvärdering under våren 2007, lärosätesbesök under hösten samma år och en rapport i mars 2008.

Examensrättsprövningarna kommer att genomföras kontinuerligt alltefter som ansökningarna kommer in.

När det gäller den nya typen av tematiska studier så har Högskoleverket som tidigare nämnts redan genomfört några sådana. Vi räknar med att fortsättningsvis bedriva en eller två tematiska studier per år. Vi kommer också att genomföra någon eller några tematiska utvärderingar under den kommande sexårsperioden.

Den första inbjudan att ansöka om utmärkelsen ”Framstående utbildningsmiljö” utgick till samtliga lärosäten i januari 2007. Prövningar av ansökningar och lärosätesbesök genomfördes under perioden maj till och med oktober

---

20. Sexårsplan för granskning av lärosätenas kvalitetsarbete återfinns i bilaga 6.

21. Sexårsplan för granskning av ämnen och program återfinns i bilaga 7.

samma år. De första utmärkelserna kommer att delas ut i januari 2008. Tanken är sedan att samma procedur ska upprepas årligen under den kommande sexårsperioden. Beslut om utmärkelsernas fortlevnad efter 2012 tas när erfarenheterna från den första sexårsperioden har utvärderats.²²

Granskningar och utvärderingar där arbetspråket är engelska kommer inledningsvis att prövas i liten skala. Först ut blir prövningarna av ansökningar om utmärkelsen för framstående utbildningsmiljöer. Där ska ansökningarna skrivas på engelska.

Högskoleverket räknar också med att använda engelska som arbetspråk vid någon eller några granskningar av lärosätenas kvalitetsarbete. Även vissa utbildningsutvärderingar kan komma att genomföras med engelska som arbetspråk, dock troligen inte under det första året då det nya systemet introduceras.

Beslut om vilka granskningar och utvärderingar som ska genomföras med engelska som arbetspråk tas i samråd med berörda lärosäten.

Uppföljning

Uppföljningar av olika slag är viktiga i alla kvalitetssäkringssystem. Högskoleverket kommer därför även fortsättningsvis att lägga stor vikt vid uppföljningar. De lärosäten som deltagit i granskningar av kvalitetsarbetet under ett visst år inbjuds till en återföringskonferens cirka tre månader efter det att rapporten publicerats. Vid denna diskuteras såväl granskningsprocessen som den färdiga rapporten. Stor vikt läggs vid de bedömningar som gjorts och de förslag till förbättringsåtgärder som framförts.

Syftet med återföringskonferenserna är dels att fånga upp synpunkter från lärosätena som kan förbättra framtida granskningar, dels att påbörja en diskussion om hur lärosätenas kvalitetsarbete kan förbättras.

Både granskningarna av lärosätenas kvalitetsarbete och de fördjupade utbildningsutvärderingarna följs upp efter tre år. Uppföljningarna genomförs i form av enkäter som skickas ut till lärosätena och de berörda utbildningarna. Syftet med treårsuppföljningarna är att ta reda på hur lärosätena och utbildningarna hanterat de rekommendationer och förslag till åtgärder som bedömargrupperna framfört.

Förutom uppföljningar med lärosäten och granskade utbildningar så görs även uppföljningar med bedömargrupperna. Särskilda uppföljningar görs också med alla studentrepresentanter som deltagit i någon bedömargrupp under året. Syftet med dessa uppföljningar är att kontinuerligt förbättra Högskoleverkets granskningar.

Slutligen genomförs också externa granskningar och utvärderingar av Högskoleverkets kvalitetssäkringssystem. De görs av oberoende forskare och internationella granskningsgrupper. Även dessa granskningar kommer att fortsätta under den kommande sexårsperioden.

---

22. Tidsplan för arbetet med utmärkelsen för framstående utbildningsmiljöer framgår av bilaga 9.

Bilagor

Bilaga I: Bedömningsgrunder vid utvärdering av lärosätens kvalitetsarbete

Det övergripande målet med kvalitetsarbetet är att utveckla en kultur där systematiskt kvalitetsarbete ses som en viktig och naturlig del av det vardagliga arbetet vid lärosätet.

Nedanstående bedömningsgrunder täcker samtliga de aspekter som tas upp i ENQA:s *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*.

Självvärderingen ska tydligt redovisa resultatet av kvalitetsarbetet för varje bedömningsgrund.

1. Kontinuerligt kvalitetsarbete

Lärosätet ska bedriva ett aktivt och kontinuerligt kvalitetsarbete. Förutom ett övergripande kvalitetsdokument ska det på varje nivå finnas ett dokument som beskriver kvalitetsarbetets mål, organisation och ansvarsförhållanden, samt strategier för förankring, genomförande och uppföljning.

Av dokumenten ska det tydligt framgå hur verksamhetens kvalitet säkras och kontinuerligt förbättras i samverkan med alla berörda, inklusive de studerande.

Kvalitetsarbetet ska leda till kontinuerlig förbättring av verksamheten.

2. Systematisk granskning och revidering av utbildningar

Lärosätet ska ha ett system för periodiskt återkommande granskningar och revideringar av alla utbildningar. Syftet med dessa granskningar är att säkra utbildningarnas mål, progression, kvalitet och aktualitet i relation till omvärld och aktuell forskning.

Systemet ska även innefatta strategier och kriterier för kvalitetssäkring av nya utbildningar. Lärosätet ska redovisa hur utbildningar inrättas, följs upp och avvecklas.

3. Bedömning och examination av studerande

All bedömning och examination av de studerande ska ske utifrån målen i examensordningen och lokalt formulerade mål (förväntade studieresultat). Bestämmelser, tillvägagångssätt och kriterier för bedömning och examination ska vara tydligt formulerade och tillgängliga för de studerande.

All examination ska genomföras på ett professionellt sätt. Det innebär att examinationen ska vara individuell, tillförlitlig och relevant, och utgå från vedertagen kunskap om bedömning och betygssättning.

Examinationen ska utformas så att den uppfattas både som kunskapskontroll och som ett inlärnings- och utvecklingstillfälle.

4. Personalens kompetens och möjligheter till kompetensutveckling

Lärosätet ska säkerställa att all personal har de kvalifikationer och den kompetens som krävs för den aktuella verksamheten.

Strategiska planer ska finnas för personalens ämnesmässiga och pedagogiska kompetensutveckling. Uppgifter om lärarnas tid för forskning inom ramen för anställningen ska finnas tillgängliga. Översyn av lärarkapacitet och lärarkompetens ska göras regelbundet.

5. Lärandemiljö, resurser och stöd till de studerande

Lärosätet ska säkerställa att all undervisning bedrivs i en lärandemiljö där de studerande har tillgång till ändamålsenliga lokaler, bibliotek med aktuell och relevant litteratur samt nödvändig teknisk utrustning.

De studerande ska också ha tillgång till olika former av stöd, exempelvis studievägledare, kuratorer och annan rådgivande eller stödjande personal.

Det ska finnas ett system för att kontinuerligt granska och förbättra lärandemiljön och stödet till de studerande.

6. Insamling och användning av nyckeltal och annan information

Varje nivå i lärosätets organisation ska på ett systematiskt sätt samla in och analysera nyckeltal och annan relevant information om sin verksamhet.

Exempel på information som bör samlas in är uppgifter om söktryck, genomsnittlig studietid, andel som avlägger examen samt uppgifter om anställning efter utbildningen. Även uppgifter om lärarkapacitet och lärarkompetens bör samlas in och sammanställas. Informationen bör presenteras i tidsserier för att möjliggöra trendanalyser.

Informationen ska utgöra underlag för beslut om verksamhetens framtid.

7. Information till allmänheten

Lärosätet ska regelbundet sammanställa och publicera information om de utbildningar som erbjuds.

Informationen ska innehålla aktuella uppgifter om utbildningarnas innehåll, undervisning och examination samt annan information av betydelse för de studerandes val av utbildning. Informationen ska vara saklig, korrekt och lättillgänglig.

Bilaga 2: Aspekter och kriterier vid utbildningsutvärderingar

Utbildningens förutsättningar

Lärarkompetens

- antalet tillsvidareanställda och övriga lärare står i proportion till utbildningens omfattning,
- lärarna har vetenskaplig, konstnärlig, pedagogisk och annan nödvändig kompetens för undervisning och handledning inom utbildningen,
- lärarna har reella möjligheter till kompetensutveckling och egen forskning/eget konstnärligt utvecklingsarbete.

Utbildningsmiljö

- utbildningen ges i en forskande/konstnärligt utvecklande miljö,
- utbildningen ger förutsättningar för ett kritiskt och kreativt/reflekterande förhållningssätt.

Infrastruktur

- studenterna/doktoranderna har god tillgång till litteratur/annat lärandematerial, informationstekniska resurser och annan nödvändig utrustning.

Utbildningens utformning

Styrdokument

- kursplanerna innehåller mål (förväntade studieresultat) som utarbetats i enlighet med examensordningen.

Undervisning, kurslitteratur och examination

- undervisning, kurslitteratur/annat lärandematerial och examination är utformade så att de säkrar forskningsanknytning/konstnärlig utveckling och progression.

Utbildningens resultat

Säkring av examensmålen

- krav finns klart dokumenterade, exempelvis i form av betygskriterier eller liknande, och framgår av instruktioner för tentamina, examensarbeten och annan examination,
- lärosätet kan visa att studenterna/doktoranderna når målen för utbildningen.

Säkring av utbildningens kvalitet

- det finns ett kvalitetssäkringssystem som garanterar utbildningens framtida kvalitet.

Bilaga 3: Aspekter och kriterier vid examensrättsprövningar

Utbildningens förutsättningar

Lärarkompetens

- antalet tillsvidareanställda och övriga lärare står i proportion till utbildningens beräknade omfattning,
- lärarna har vetenskaplig, konstnärlig, pedagogisk och annan nödvändig kompetens för undervisning och handledning inom utbildningen,
- lärarna kommer att ges reella möjligheter till kompetensutveckling och egen forskning/eget konstnärligt utvecklingsarbete.

Utbildningsmiljö

- utbildningen kommer att ges i en forskande/konstnärligt utvecklande miljö,
- utbildningen kommer att ge förutsättningar för ett kritiskt och kreativt/reflekterande förhållningssätt,
- lärosätet ska kunna visa hur masterstudenter kommer att få del av forskarutbildnings- och forskningsmiljön.

Infrastruktur

- studenterna/doktoranderna kommer att ha god tillgång till litteratur/annat lärandematerial, informationstekniska resurser och annan nödvändig utrustning.

Utbildningens utformning

Styrdokument

- kursplanerna innehåller mål (förväntade studieresultat) som utarbetats i enlighet med examensordningen.

Undervisning, kurslitteratur och examination

- undervisning, kurslitteratur/annat lärandematerial och examination kommer att vara utformade så att de säkrar forskningsanknytning/konstnärlig utveckling och progression,
- undervisning och examination för masterstudenter kommer att utveckla förmåga att i nationella och internationella sammanhang redogöra för och diskutera vetenskapliga frågeställningar.

Utbildningens resultat

Säkring av examensmålen

- krav finns klart dokumenterade, exempelvis i form av betygskriterier eller liknande, och framgår av instruktioner för tentamina, examensarbeten och annan examination,

- lärosätet kan visa att utbildningen kommer att ge studenterna/doktoranderna goda förutsättningar att nå målen för utbildningen.

Säkring av utbildningens kvalitet

- det finns ett kvalitetssäkringssystem som garanterar utbildningens framtida kvalitet.

Bilaga 4: Den nya examensordningen

Nedan följer en sammanställning av skillnaderna mellan kandidatexamen, magisterexamen och masterexamen enligt den nya examensordningen. Bilagan ger ett exempel på hur progressionen framskrivs för generella examina och de konstnärliga examina. De särskilda krav som ställs för olika yrkesexamina återfinns i Högskoleförordningens bilaga 2.

Generella examina

Totalpoäng och krav på fördjupning

Kandidatexamen	Magisterexamen	Masterexamen
Kandidatexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 90 högskolepoäng med successiv fördjupning inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen.	Magisterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 60 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 30 högskolepoäng med fördjupning inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen. Därtill ställs krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen.	Masterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 120 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 60 högskolepoäng med fördjupning inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen. Därtill ställs krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen.
För kandidatexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen.	För magisterexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen.	För masterexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 30 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen. Det självständiga arbetet får omfatta mindre än 30 högskolepoäng, dock minst 15 högskolepoäng, om studenten redan har fullgjort ett självständigt arbete på avancerad nivå om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen eller motsvarande från utländsk utbildning.

Examensmål

För kandidatexamen skall studenten	För magisterexamen skall studenten	För masterexamen skall studenten
<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa kunskap och förståelse inom det huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor. 	<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl överblick över området som fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och • visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen. 	<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl brett kunnande inom området som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och • visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.

<p><i>Färdighet och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer, • visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt att genomföra uppgifter inom givna tidsramar, • visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper, och • visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom det område som utbildningen avser. 	<p><i>Färdigheter och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information, • visa förmåga att självständigt identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar, • visa förmåga att muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika grupper, och • visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att arbeta i annan kvalificerad verksamhet. 	<p><i>Färdigheter och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att kritiskt och systematiskt integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information, • visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete, • visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika grupper, och • visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.
<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällseliga och etiska aspekter, • visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används, och • visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens. 	<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällseliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete, • visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och • visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling. 	<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällseliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete, • visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och • visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Den nya examensordningen för konstnärliga examina

Nedan följer en sammanställning av skillnaderna mellan kandidatexamen, magisterexamen och masterexamen.

Totalpoäng och krav på fördjupning

Konstnärlig kandidatexamen	Konstnärlig magisterexamen	Konstnärlig masterexamen
<p>Konstnärlig kandidatexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer.</p>	<p>Konstnärlig magisterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 60 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer. Därtill ställs krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen.</p> <p>Undantag från kravet på en tidigare examen får göras för en student som antagits till utbildningen utan att ha haft grundläggande behörighet i form av en examen. Detta gäller dock inte om det vid antagningen gjorts undantag enligt 7 kap. 28 § andra stycket på grund av att examensbevis inte hunnit utfärdas.</p>	<p>Konstnärlig masterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 120 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer. Därtill ställs krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen. Undantag från kravet på en tidigare examen får göras för en student som antagits till utbildningen utan att ha haft grundläggande behörighet i form av en examen. Detta gäller dock inte om det vid antagningen gjorts undantag enligt 7 kap. 28 § andra stycket på grund av att examensbevis inte hunnit utfärdas.</p>
<p>För konstnärlig kandidatexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen.</p>	<p>För konstnärlig magisterexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen.</p>	<p>För konstnärlig masterexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 30 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen. Det självständiga arbetet får omfatta mindre än 30 högskolepoäng, dock minst 15 högskolepoäng, om studenten redan har fullgjort ett självständigt arbete på avancerad nivå om minst 15 högskolepoäng inom huvudområdet för utbildningen eller motsvarande från utländsk utbildning.</p>
<p><i>Övrigt</i> För konstnärlig kandidatexamen med en viss inriktning skall också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.</p>	<p><i>Övrigt</i> För konstnärlig magisterexamen med en viss inriktning skall också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.</p>	<p><i>Övrigt</i> För konstnärlig masterexamen med en viss inriktning skall också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.</p>

Examensmål

För kandidatexamen skall studenten	För magisterexamen skall studenten	För masterexamen skall studenten
<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa kunskap och förståelse inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets praktiska och teoretiska grund, kunskap om och erfarenhet av metod och processer samt fördjupning inom området. 	<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa kunskap och förståelse inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen, inbegripet såväl överblick över området som fördjupade kunskaper inom delar av området samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och • visa fördjupad eller breddad kunskap om och erfarenhet av metod och processer inom området. 	<p><i>Kunskap och förståelse</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa kunskap och förståelse inom det huvudsakliga området (huvudområdet) för utbildningen, inbegripet såväl brett kunnande inom området som väsentligt fördjupade kunskaper inom delar av området samt fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och • visa förtrogenhet med metod och processer för att hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer inom området.
<p><i>Färdigheter och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att beskriva, analysera och tolka form, teknik och innehåll samt kritiskt reflektera över sitt eget och andras konstnärliga förhållningssätt inom huvudområdet för utbildningen, • visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen självständigt skapa, förverkliga och uttrycka egna idéer, identifiera, formulera och lösa konstnärliga och gestaltningsmässiga problem samt genomföra konstnärliga uppgifter inom givna tidsramar, • visa förmåga att muntligt och skriftligt eller på annat sätt redogöra för och diskutera sin verksamhet och konstnärliga frågeställningar med olika grupper, och • visa sådan färdighet och kunskap som fordras för att självständigt verka i arbetslivet. 	<p><i>Färdigheter och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att självständigt beskriva, analysera och tolka form, teknik och innehåll samt att kritiskt reflektera över sitt eget och andras konstnärliga förhållningssätt inom huvudområdet för utbildningen, • visa förmåga att med ett personligt uttryck skapa och förverkliga egna idéer, att självständigt identifiera, formulera och lösa konstnärliga och gestaltningsmässiga problem samt att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade konstnärliga uppgifter inom givna tidsramar, • visa förmåga att muntligt och skriftligt eller på annat sätt klart redogöra för och diskutera sin verksamhet och konstnärliga frågeställningar i dialog med olika grupper, och • visa sådan färdighet och kunskap som fordras för att självständigt verka i arbetslivet. 	<p><i>Färdigheter och förmåga</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att självständigt och kreativt kunna formulera nya frågor och bidra till kunskapsutvecklingen, lösa mer avancerade problem, utveckla nya och egna uttryckssätt samt kritiskt reflektera över sitt eget och andras konstnärliga förhållningssätt inom huvudområdet för utbildningen, • visa förmåga att med ett utvecklat personligt uttryck skapa och förverkliga egna konstnärliga idéer, självständigt identifiera, formulera och lösa konstnärliga och gestaltningsmässiga problem samt planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade konstnärliga uppgifter inom givna tidsramar, • visa förmåga att såväl i nationella som internationella sammanhang, muntligt och skriftligt eller på annat sätt klart redogöra för och diskutera sin verksamhet och konstnärliga frågeställningar i dialog med olika grupper, och • visa sådan färdighet och kunskap som fordras för att självständigt verka i arbetslivet.
<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta konstnärliga, samhällsreliga och etiska aspekter, • visa förståelse av konstens roll i samhället, och • visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens. 	<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta konstnärliga, samhällsreliga och etiska aspekter, • visa insikt om konstens roll i samhället, och • visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling. 	<p><i>Värderingsförmåga och förhållningssätt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta konstnärliga, samhällsreliga och etiska aspekter, • visa insikt om konstens roll i samhället, och • visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Bilaga 5: Nyckeltal i utbildningsutvärderingar för generella examina och yrkesexamina

Motsvarande nyckeltal för de konstnärliga utbildningarna kommer att utarbetas i samarbete med berörda lärosäten senast 2010.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Samtliga storheter redovisas per nivå

$$\text{Lärarkapacitet} = \frac{\text{Helårsstudenter}}{\text{Heltidsekvivalenter lärare}}$$

$$\text{Lärarkompetens} = \frac{\text{Helårsstudenter}}{\text{Heltidsekvivalenter disputerade lärare}}$$

$$\text{Handledarkompetens} = \frac{\text{Antal examinerade uppsatser}}{\text{Heltidsekvivalenter disputerade lärare}}$$

$$\text{Prestationsgrad} = \frac{\text{Helårsprestationer}}{\text{Helårsstudenter}}$$

$$\text{Andel tillsvidareanställda} = \frac{\text{Heltidsekvivalenter tillsvidareanställda}}{\text{Heltidsekvivalenter totalt}}$$

Utbildning på forskarnivå

$$\text{Handledarkompetens} = \frac{\text{Heltidsekvivalenter forskarstuderande}}{\text{Heltidsekvivalenter docenter, professorer}}$$

$$\text{Genomströmning} = \frac{\text{Antal nyantagna för fyra till sex år sedan}}{\text{Antal disputerade av dessa t.o.m. förra året}}$$

Bilaga 6: Tidsplan för granskningar av kvalitetsarbete

2008, upptakt i februari 2008

Högskolan i Jönköping
Högskolan i Kalmar
Karlstads universitet
Malmö högskola
Mittuniversitetet
Mälardalens högskola
Växjö universitet
Örebro universitet
Södertörns högskola

2009, upptakt i november 2008

Göteborgs universitet
Linköpings universitet
Lunds universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Uppsala universitet

2009, upptakt i februari 2009

Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna
Högskolan på Gotland
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst

2010, upptakt i november 2009

Blekinge tekniska högskola
Chalmers tekniska högskola
Försvarshögskolan
Gymnastik- och idrottshögskolan
Handelshögskolan i Stockholm
Karolinska institutet
Kungl. Tekniska högskolan
Luleå tekniska universitet
Sveriges lantbruksuniversitet

2011, upptakt i november 2010

Ericastiftelsen
Ersta Sköndal högskola
Gammelkroppa skogsskola
Johannelunds teologiska högskola
Röda korsets högskola
Sophiahemmet högskola
Stockholms musikpedagogiska institut
Teologiska högskolan Stockholm
Örebro teologiska högskola

2012, upptakt i november 2011

Beckmans designhögskola
Danshögskolan
Dramatiska institutet
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan
Operahögskolan
Teaterhögskolan

Bilaga 7: Tidsplan för utbildningsutvärderingar

Den nya sexårsplanen har utformats med det huvudsakliga syftet att sammanföra närliggande utbildningsområden. Det har gjorts dels för att underlätta framtagandet av nationella bilder över ämnesområden, dels för att underlätta en likvärdig bedömning. Samtidigt har det varit en strävan att minst tre år ska ha passerat efter den senaste utvärderingens publicering innan nästa utvärdering ska genomföras. I en del fall har inte dessa förutsättningar kunnat förenas.

2008 – Humaniora, lärarutbildningar och pedagogik

Antikens kultur
Arkeologi
Arkiv- och bibliotek, museologi
Barn- och ungdomskultur (Tema barn)
Egyptologi
Etnologi (Tema etnicitet, IMER)
Filosofiämnen
Historia
Idé- och lärdoms historia
Kulturvetenskap (Tema Q, samhälls- och kulturanalys, kultur- och mediegestaltning)
Teologi och religionsvetenskap
Folkhögskolelärarexamen
Lärarexamen
Pedagogikämnen
Specialpedagogexamen

2009 – Samhällsvetenskap

Arbetsvetenskap
Demografi
Ekonomi (inkl. förvaltningsekonomi och offentlig administration, service management)
Ekonomisk historia
Freds- och konfliktstudier
Informatik
Kognitionsvetenskap
Psykologi/psykologexamen/psykoterapeutexamen
Sociologi (Tema hälsa och samhälle, Tema teknik och social förändring, teknik och vetenskapsstudier, Tema ldre och åldrande)
Statsvetenskap

2010 – Humaniora, språk

Lingvistik/språkvetenskap (Tema kommunikation, forskarskolan språk och kultur i Europa)

Litteraturvetenskap
Facköversättning
Engelska
Finsk-ugriska språk
Klassiska språk
Nygrekiska
Orientaliska och afrikanska språk
Romanska språk
Svenska/nordiska språk
Slaviska/baltiska språk
Tyska/nederländska
Östasiatiska språk

2011 – Naturvetenskap och Teknik

Biologiämnen (Tema vatten)
Datavetenskapliga ämnen
Fysikämnen
Kemiämnen
Matematik
Miljövetenskap
Statistik
Fysisk planering
Civilingenjörer
Högskoleingenjörer
Sjöbefälsutbildningar
Teknikvetenskaplig forskarutbildning

2012 – Naturvetenskap, SLU, idrott och medicin

Agrara utbildningar
Dietist/hushållsvetenskap (Tema mat)
Geografi
Geovetenskap
Humanekologi
Idrottsvetenskap
Kulturgeografi
SLU-utbildningar
Farmaci
Forskarutbildning vid medicinsk fakultet
Folkhälsovetenskap
Hälso- och sjukvårdsadministration
Ledning av hälso- och välfärdsorg.
Tandläkare
Yrkesexamina inom medicin och vård

2013 – Humaniora, samhällsvetenskap och konst

Genusvetenskap (Tema genus)

Journalistik

Juridikämnen

Medie- och kommunikationsvetenskap

Studie- och yrkesvägledning

Turismvetenskap

Konstnärligt område:

- fri konst,
- design och konsthantverk,
- interaktiva medier,
- musik,
- scenisk gestaltning och produktion.

Filmvetenskap

Musikvetenskap

Konstvetenskap

Teatervetenskap

Bilaga 8: Aspekter vid bedömning av framstående utbildningsmiljöer

De miljöer som ansöker om att få utmärkelsen ska tydligt och övertygande redovisa hur man på ett framstående sätt uppfyller såväl nationella som lokala mål med utbildningen. Som vägledning till denna redovisning anges nedan ett antal övergripande aspekter och kriterier.

För att komma i fråga för utmärkelsen ska det av ansökan tydligt framgå

- att utbildningsmiljön har en organisatorisk uppbyggnad, ett kvalitetssäkringssystem och en infrastruktur som fungerar utomordentligt väl,
- att utbildningsmiljön drivs av en kompetent ledning/administration och av engagerade lärare med relevanta kunskaper, erfarenheter och förmågor,
- att utbildningsmiljön är förankrad i en tydlig och stark vetenskaplig och/eller konstnärlig grund och/eller i beprövad erfarenhet,
- att utbildningsmiljöns undervisnings- och examinationsformer är utformade i enlighet med utbildningens innehåll och mål,
- att studenternas lärande gagnas på ett framstående sätt,
- att studenterna uppnår framstående resultat.

Av ansökan ska också tydligt framgå

- utbildningens framgångsfaktorer,
- varför dessa leder till framstående resultat.

Bilaga 9: Tidsplan för arbetet med framstående utbildningsmiljöer

Januari: Höskoleverket går ut med inbjudan till rektorer att ansöka om utmärkelsen ”framstående utbildningsmiljö”. Ansökningsformulär och anvisningar för ansökan publiceras på Höskoleverkets webbplats.

Den 1 maj: Ansökan och det bedömningsunderlag som anvisningarna specificerat ska vara Höskoleverket tillhanda.

Maj–juni: Höskoleverkets handläggare och sakkunniggruppen gör en första bedömning utifrån det underlag som bifogats ansökningarna. Ett mindre antal ansökningar går vidare till en andra prövning. Platsbesök på en till två dagar genomförs i de utbildningsmiljöer som gått vidare i prövningen.

Augusti–oktober: Sakkunniggruppen analyserar underlag från ansökningarna och platsbesöken och gör sina bedömningar.

December: Höskoleverket fattar beslut och meddelar vilka utbildningsmiljöer som får utmärkelsen framstående utbildningsmiljö det aktuella året.

Januari följande år: Utbildningsmiljöernas nyckelpersoner och lärosätets rektor bjuds in till en ceremoni i Stockholm för att ta emot utmärkelsen under festliga former. Samtidigt utgår en ny inbjudan till rektorer att ansöka om utmärkelsen för kommande år.